

p. autor na povrchu, nikde neopakuje běžné čítankové citáty, které putují u nás z knihy do knihy; všude má pohled svůj, deroucí se mocně k jádru věci a vynášející jejich skrytý smysl, ať se to líbí komu nebo nelíbí. V studii p. Novákové jsou strany, které svým kulturním smyslem i silou charakterisační vyrovnají se některým prolínavým pozorováním Bahrovy Vídně, některým uměleckofilosofickým thesím Schefflerovy Paříže nebo jeho Berlína. Dlouho touží se již po klíči, který by otevřel věž kouzelných historických i výtvarných krás pražských vnímavému oku a citu, po zaříkadle, které by zasvětilo fantasií pozorovatelovu ve směr, jímž se musí rozletět, aby pojala co nejvíc obrazů a s užitekem co možno největším: nuže, zde jest. Ale na tomto klíči lpí také kus kletby: jest sám uvězněn v publikaci nádherné, obmezené na malý počet výtisků a těžce dostupné. Měl by býti vyproštěn odtud a vydán v malém příručném formátu jako opravdový breviář estetický, který jest možno otevřít v každé zahradě, na každém náměstí, v každém chrámě a ověřiti jeho moudrost a poučenou krásu na zkušebním kameni uměleckých předmětů, jímž jest věnován.

Secese z Mánesa

Uměleckou událostí posledních čtrnácti dnů jest vystoupení řady mladých výtvarníků z Mánesa; jsou mezi nimi nejen mladí malíři, t. zv. expresionisté, pp. Filla, Beneš, Kubišta, Procházka, Kubín a j., nýbrž i mladí architekti, jako Pavel Janák a Gočár, kteří svou tvorbou i ideovým vedením Stylu ukázali již vysokou uměleckou vyspělost a nespornou sílu a zdatnost; z výtvarných theoretiků a kritiků jdou se Secesi pp. dr Wirth a Matějček. Není pochyby o tom, že mladí byli chytráckou diplomatikou starých k odchodu z Mánesa přinuceni; na tom nezmění ani joty sebedelší a sebeadvokátstější zaslána dnešního výboru Mánesa. Staří přistupili mladé k práci ve spolku a ve Volných směrech jen zdánlivě a jen naoko: vpravdě čekali jen na příležitost, až vypukne u odběratelstva a širšího obecenstva nespokojenost s nepopulárním programem nynějších Volných směrů, aby jim znemožnili ať tou, ať onou formou další spolupráci ve spolku. Přitom ovšem zachovávali si chytrácky dekorum umělecké liberálnosti a snaží se zachovati si je i dnes. Všecko, i vyslovená hrubost, bylo by sympatičtější než tato neupřímnost a toto pokrytectví. Kde máš se dnes v našem veřejném životě dohledat otevřenosti a přímosti, když se dávají na chytráctví a diplomatiku i umělci? Kdyby byli řekli hned na počátku ročníku staří pánové p. Fillovi a soudruhům: „Nesouhlasíme s vámi, váš směr jest nám protivný, příčí se všemu, co my pokládáme za umělecky dobré a zdravé, nepustíme vás k veslu, pokud dýšeme,“ — bon, tleskal bych první takové mužné rozhodnosti a přímosti a vážil bych si takového násilnictví: bylo by charakterní. Ale tvářit se, že souhlasím s někým, že vítám jeho práci v listě, a potají číhat jen na příležitost, abych vykořistil proti němu všeobecné nálady a vytlačil jej v půli ročníku z listu, — to není umělecká přímost a mužná noblesa. Staří pánové nemohou se přece vymlouvat, že poznali mladé až nyní: p. Filla a ostatní pánové netajili se svými názory a přesvědčeními ani díly svými nikdy a před zahájením tohoto ročníku Volných směrů věděli již „staří“ zcela dobře, komu svěřují redakci listu a jakým směrem jej povede. — Secese z Mánesa bude

vydávati od podzimu t. r. výtvarný měsíčník Artěl, který bude věnován nejprve architektuře jako umění kořeněnému a pak malbě i sochařství a jenž bude snažit se o ozdravení našeho života výtvarného návratem k tektonické přísnonosti a objektivně zákonnosti.

Špatné překlady beletristické

množí se u nás měrou věru již kritickou. Před několika týdny ukázal Přehled, jak bohopustě jest překládán Čechov ve Spisech, jež vydává p. Vilímek. Brzy potom Čas demonstroval nevkusnosti a nejpapnosti, jichž se dopustil pan Mrštík na Garšinovi v Ruské knihovně. Dnes přinášíme recenzi pí Milady Krausové-Lesné o Ibsenově Malém Eyolfovi, kde jest usvědčován p. překladatel přímo z neznalosti originálu; a v minulém sešitě dokázala táž recensentka ledabylost a nebdalost překladateli románů Nansenova. A v redakci naší leží obsírný referát o těžkých hříších, jichž se dopustil na čarovném románě pí Mathieu de Noailles Le visage émerveillé jeho překladatel v Moderní bibliotéce. A to jsou náhodné případy, kdy někdo dá si práci a srovná překlad s originálem; většina překladů tomuto zkušebnému kameni vůbec uniká. Není pak divu, že naše literární kultura jest tak ubohá, jak již jest. Jindy — na př. v dobách našich buditelů — přeložiti cizí knihu bylo tvůrčím činem, dílem literárního přesvědčení, inteligence, vkusu i jazykové síly tvořivé — dnes jest to zmechanisovaná rutina, lajdáckým a nebdalým fabričnictvím, špatně placeným a pod psa odbývaným. A tak dostávají se nám z literárních děl, která jsou v originále vzorem promyšlené a zvažené péče, jemnosti myšlenkové i výrazové, citové něhy, vkusu i taktu, hrubé, bezduché, sesurovéle odlitky a na oddílích těchto učí se pak naše spisovatelstvo i naše obecenstvo. A resultáty jsou pak podle toho!

Prúdy. Revue mladého Slovenska

Tato mladá revue slovenská, která jest již v půli druhého ročníku, slíí a mohutní vůčihledě. V prvním ročníku získaly si Prúdy rytířské ostruhy vítězným bojem s jurjevským profesorem Kvačalou, který znovu dokázal starou známou pravdu, že někdo může býti výborným učencem-odborníkem (Kvačala jest snad nejlepší dnešní znatel Komenského) a přitom obmezené a zahluchlé srdce a zlovolná, nešlechtěná duše (poznání, přes něž klopýtáme i v Čechách každou chvíli). Poslední číslo 4—5, které leží přede mnou, otiskuje významný článek z rukopisů zvěčnělého Samuela Štefanoviče, „Vystúpenie z národnostnej strany“. Štefanovič, který zemřel nedávno jako stařec nedaleký devadesátky, byl politický kacíř slovenský; žil v úplném osamocení a byl umlčován oficiální stranou svatomartinskou proto, že se nesnášel s jejím úzkým nacionalismem, jak vykládá v této stati. (Se Štefanovičem setkal se na Slovensku Jiránek a načrtl jeho portrét ve stati „Starý pán“ v Dojmech a potulkách.) Prúdy jest možno upřímně doporučiti každému, kdo se chce poučiti o mladém duchovém kvase na Slovensku; a že poučení toho jest nám Čechům navýsost potřebí, kdo může popírati? Jen jednoho nemohu zde

smlčeti Průdům: česká rubrika jest velmi mdlá a slabá, bez barvy a odvážného, jasného pohledu na české věci kulturní, většinou jen jakási mosaika drobných časových zpráv a noticek. A přece jsou v českém kulturním světě lidé a věci, jež by nemělo mladé Slovensko míjet mlčky — na svůj prospěch.

Otokar Fischer: Království světa

Lyrická knížka p. Fischerova posud sice jen napovídá, ale nápovědi ty skytají pohled v intensivní vnitřní život, jemuž skepse a cynism jsou jen formou odboje a zvláštním způsobem, jakým se domáhá autor kladných hodnot a postuluje je. Jsou místa v knížce p. Fischerově, v nichž vše to zhluboka a v nichž vyvážené slovo nese jízvy jako ze zápasu, — místa mně nejsympatičtější. Jen výjimečně má básnické slovo p. Fischerovo účel dekorační; většinou jest exponentem dramatického boje a tragického zápasu a nese na sobě ráz vnitřní nutnosti a tím první podmínky stylovosti. Pan Fischer zřejmě touží sevřítí nejtěsnějším objetím vrcholný dramatický stav vnitřního napětí nebo přelomu, a neleká se někdy proto ani násilností ani nejasností. Snad bylo by možno z většího odstupu vytěžiti umělecky z procesu více, vyzískati z něho bohatší a vyšší možnosti výhledové a tím i klidnější a kladnější prvky stylové — ale i způsob p. Fischerův má své kouzlo, jako je má každé nebezpečí. Zřejmý sensualism p. autorův není epikurejský, nýbrž má patrné rysy dynamiky i heroismu a v posledních číslech knihy nalézá si pro své kladné naděje a jistoty výraz často velmi zhuštěný, vykvašený a ryzí. Není mně možno minouti mlčky z těchto básní na př. „*Evangelium*“, v němž došly vnitřní jistoty autorovy formy snad nejtýpčtější a nejprůhlednější, která má z horských křišťálů i tvrdost i mihotavou záři i uzavřenou přisnost a zákonnost:

Zrozená k velkému štěstí! svou vůli, svůj cit
v oku mi rozsvět a zázraku půli máš mít.
Blaženým ostrovům v tajemnou dáli pojd' vstříc,
z milosti vlastní se staneme králi — a víc.

Zde pokryly se dokonale melodika lyrická i logika dramatická a stvořily báseň, která má naději přežít mnohé, co vystupuje dnes s nároky mnohem většími. A jsou ještě jiná čísla v knize — „*Píseň života*“, „*Nad Sils Maria*“ na příklad — v nichž vnitřní hrdoť a síla v dobrém smyslu slova moderní roztavila se a přelila se beze zlomků ve vnitřní melodii básnickou. Zde jsou tóny, které nezazněly posud před p. Fischerem v moderní lyrice české v této bojovné kráse a epigramatické zhuštěnosti, a za ně budiž mu náš dík.

Laurent Evrard †

7. února zemřela v Paříži po dlouhém utrpení jedna z největších spisovatelek francouzských, celý duch a celý umělec, hraběnka Isabella de La Baume, která psala pod mužským a občanským pseudonymem Vavřince Evrarda a úmyslně stranila se vši literární veřejnosti. Smrt její přešla nepovšimnuta i našimi oficiál-

ními literárními frankofily, jako uniklo jim její dílo, poněvadž v něm nebylo nic vnějškově efektního, nic mělkého a koketujícího s populárními instinkty a předsudky: a taková díla u nás „*graeca sunt, non leguntur*“. Před více než desetiletím debutovala pí de La Baume u Vaniera sbírkou veršů *Fables et chansons*, verši často velmi prostými, ale celé přísne mužné krásy a velkého umění. Kniha padla náhodou do rukou Rémymu de Gourmont, který objevil v ní několik básní, jež jej uvedly v úžas svou dokonalostí; i dnes po letech vidí v nich arcidíla. Gourmont dopsal autorovi a odpověděla mu hraběnka de La Baume. Vzniklo z toho přátelství trvajícím až do smrti. Verše její, píše de Gourmont, nemají nic ženského v nedobrém smyslu slova; není veršů méně pudrovaných, méně nvyých, méně nepevných; jsou naopak tvrdé a sevřené a diktovány vůlí. „Její znalost francouzského jazyka, jeho pramenů, jeho tajemství byla velmi velká, a zajímaly ji všechny otázky stylové a gramatické, jak se sluší na pravého básníka, v němž dříme vždy gramatik.“ Vrcholná její díla jsou napsána prózou: je to *Une leçon de la vie* a *Le danger*. Jsou to knihy odvážného, nebojácného pohledu do ukrytého tragismu všedního života; knihy vnějškem klidné, knihy vůle ovládnuvší var ilusi i vášni životních. „Všude cítíš znak silné vůle, která vyměřila si svůj úkol a která jej naplňuje. Zdá se, že v jejím okolí nemilovali knih, které nezdály se odpovídati jejímu charakteru; odhadovali je i ji jako romaneskní. Četli je nepochybně špatně; znali ji špatně. Chápala romanesknost, nežila jí, nesnila jí. Nebylo knih, nebylo žen větší rovnováhy. Jediné výstřednosti její byly upřílišené důkazy přátelství.“ Paradox ironie životní málokdy byl vynesena na světlo z temných vod skutečnosti a vtělena v křišťál uměleckého díla cejeji, s menší ztrátou svého tajemství než zde. Gourmont vypravuje, že v nedávném hlasování, které uspořádal jakýsi deník pařížský o ženách, jež by zasluhovaly seděti v Akademii, ani jednou nevyskytlo se jméno hraběnky de La Baume píšíci jako Vavřinec Evrard. A dodává: „Jest třeba, aby nejlepší lidé zůstali neznámí. Nejlepší náležejí jen nejlepším.“ Proto neradím nikomu, aby nám přeložil něco z Vavřince Evrarda. Ale padnou-li snad náhodou tyto řádky do rukou někomu, kdo čte dobře francouzsky a má náhodou vedle toho i literární kulturu, přečti si *Životní lekci* nebo *Nebezpečí*. A nemluv o nich pak nikomu, nepřijíej jich nikomu, ukryj je, bydliš-li na venku, pod kořen starého stromu.

Topičův salon

vystavuje v poslední době *Josefa Mánesa*, ovšem jen zcela fragmentárně a náhodně: několik akvarelů a maleb, skizy a kresby. Mimo jiné jest tu vystaveno dílo mladí Mánesova Laura a Petrarca, kterým jest se těžko nadchnout: pravá suchá školská práce; dále *Léto* a *Švadlena*, které jsou nejlepší barevní Mánesové, ale nepodávají přesto víc než kultivovanou malbu tehdejšího evropského západu. V kresbách objevuje se Mánes jako mistr rozkošné, ale místy trochu nasládlé kantilény liniové. V akvarelech i jinde jest vidět, jak didaktičnost, kterou si vynucovala na něm jeho doba a nízká kulturní i umělecká úroveň tehdejšího českého veřejného života, jej zatížila ve vzletu čistě výtvarném. Že dílo Mánesovo zůstalo vnitřně torsem při všem svém rozsahu a při vši své mnohostrannosti, jest patrné i z těchto vystavených zlomků a není pochyby, že vina toho leží těžce na českém